

BOSHLANĜICH SINFLARDA INTEGRATSIYALASHGAN DARSLARNI ZAMONAVIY TA’LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TASHKIL QILISH

Kamolova Mohichehra Azamat Qizi

Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda integratsiyalashgan darslarni tashkil qilish, integratsiyaning mohiyati va integratsiyalashgan darslarni samaradorligini oshirish va zamonaviy ta’lim texnologiyalari asosida darslarni tashkil qilish haqida bayon qilingan.

Kalit s‘ozlar: Integratsiya, boshlang‘ich sinf, aloqadorlik, tabiiy va aniq fanlar, o‘quvchilar, ta’lim texnologiyalari.

Hozirgi kunda boshlang‘ich maktab ta’limini integratsiya qilish haqida ko‘p gapirilyapti. Kichik maktab o‘quvchisi atrofidagi olamni bir butunligicha qabul qiladi. Uning uchun tabiatshunoslik, rus tili, musiqa va boshqa o‘quv fanlari nomi emas, balki atrofda olam obyektlarining tovushlar, ranglar, hajmlarning turli-tumanligi qiziqarlidir. Bolalarni tabiat va kundalik hayotdagi barcha narsalarning bog‘liqligini ko‘rishga o‘rgatish kerakligini o‘qituvchi sezadi, biladi. Shunday ekan ta’lim integratsiyasi hozirgi zamon talabiga javob boladimi? Bu masala qanday yechilishi kerak? Uning mohiyati nimada? Ta’limni integratsiyalash fikri xalq ta’limida tabaqalashtirish va individuallashtirish bilan birga muhokama qilina boshlandi. Agar kichik maktab talimini tabaqalashtirish asosida kitob, darslik va boshqa adabiyotlar bilan mustaqil ishlashga tayyorgarlik darajasi hamda kichik maktab yoshida qiziqishlarni faol shakllantirishni taqozo etsa, integratsiyaning asosi qilib turli fanlarni o‘rganish obyektlari bo‘lgan ba’zi umumiy tushunchalarni chuqurlashtirish, aniqlashtirish va kengaytirish mumkin. Ta’limni integratsiyalashning asosiy maqsadi boshlang‘ich maktabdoyoq tabiat va jamiyat haqida yaxshi tasavvur asoslarini qo‘yish

va ularning rivojlanishi qonunlariga o‘z munosabatini shakllantirishdir. Mana shuning uchun kichik maktab o‘quvchisi predmet yoki voqea-hodisalarni bir necha tomondan ko‘rish muhimdir: mantiqiy va emotsional tomondan, badiiy asarda va ilmiy-ommabop maqolada, biolog, so‘z ustasi, rassom, musiqachi nuqtayi nazaridan va boshqalar. Asosiy fanlarni o‘zlashtirish va olamdagi bor narsalar qonuniyatlarini tushunishda predmetlar ichidagi va predmetlararo aloqalarni o‘rnatish talimni integratsiyalashga yondashuvning metodik asosidir. Bunga turli darslar tushunchalariga ko‘p marta qaytish, ularni chuqurlashtirish va boyitish, shu yoshda tushunarli bo‘lgan muhim belgilarni aniqlash orqali erishish mumkin. Shunday qilib, yaxshi shakllangan tuzilish va o‘tkazish tartibiga ega bo‘lgan, tarkibiga shu o‘quv predmetiga tegishli bo‘lgan tushunchalar guruhi kiritilgan har qanday dars integratsiyaga asos qilib olinishi mumkin. Lekin integratsiyalangan darsga boshqa fanlar, boshqa o‘quv predmetlari bilan bog‘liq tushunchalar tahlil qilinishining natijalari kiritiladi.

Avvalo, qaysi darslar integratsiyalash uchun mos kelishini aniqlab olish kerak. Bunday darslarning negizi - turli fanlar asosiy mavzulari mazmunining yaqinligi va mantiqiy aloqalari. Boshdan integratsiyalangan kurs bu - sinfdan tashqari o‘qish. Bu yerda yaxlit jarayon kechadi: a) kitob o‘qish asbobi sifatida o‘qish darslarida olgan o‘qish ko‘nikmalarini takomillashtirish; b) matn ustuda ishlash; d) suhbatdoshlar doirasini tanlash kabi kitoblarni tanlash. Matematika ham integratsiyalangan kurs - arifmetik materialni o‘zlashtirishga imkon beruvchi arifmetika, algebra va geometriya elementlari, shu bilan birga algebra va geometriya, mehnat ta’limi asoslarini o‘rgatishga tayyorgarlik. Boshidan integratsiyalangan kurs - tabiatshunoslik (tabiatshunoslik asoslari, geografiya). Boshidan integratsiyalangan yuqoridagi kurslardan tashqari quyidagi fanlarning birikishi mumkin: o‘qish-rus tili, o‘qish-tabiatshunoslik, o‘qish-tasviriy san’at, o‘qish-musiqqa, tabiatshunoslik-matematika, tabiatshunoslik-mehnat ta’limi, matematika-mehnat ta’limi, matematika-jismoniy tarbiya. Didaktik tizimda predmetlararo asosda integratsiyalash o‘qituvchi (ta’lim berish) va o‘quvchi (ta’lim olish) harakatlarining mos kelishini ko‘zda tutadi. Fanlar

bir-biri bilan o‘zaro bog‘liqdir. Masalan, biz bu jarayonni 1-4-sinflarning o‘quv rejasi orqali tahlil qilamiz. Filologiya sohasi ikkiga bo‘linadi:

- 1.O‘zbek tili.
- 2.Ona tili va o‘qish.

Bu ikki fan orasidagi integratsiya jarayoni shundan iboratki, har ikki fanning maqsadi o‘quvchilarda yozma va og‘zaki nutq malakalariga ega bo‘lishga qaratilgan. Keyingi misolni inson va jamiyat sohasida ko‘rib chiqsak bo‘ladi. Inson va jamiyat sohasi beshga bo‘linadi:

- 1.Odobnoma.
- 2.Musiq madaniyati.
- 3.Tasviriy san’at.
- 4.Mehnat.
- 5.Jismoniy tarbiya.

Bu fanlar bir-biri bilan o‘zaro bog‘liq va bu fanlarning maqsadi axloqiy, estetik tarbiya berishdir. Nutq o‘stirish - harflarni to‘g‘ri talaffuz etish va yozish, so‘zlarni to‘g‘ri o‘qish va yozish; gap ohangiga rioya qilgan holda ravon tasvirli o‘qish; gapdagi tinch belgilarini talaffuzda aks etishi va yozilishi; fikr bayon qilish uchun zarur bo‘lgan ayrim grammatik vositalarni o‘z o‘rnida qo‘llay olish, xalq og‘zaki ijodi hamda bolalar adabiyoti namunalaridan olingan parchalarni o‘qib tushuna olish kabi talablarni o‘z ichiga oladi. Deyarli har bir darsning maqsadi nutq o‘stirishga qaratilgandir. Asosan, ona tili va o‘qish, sinfdan tashqari o‘qish darslarida o‘quvchilar nutq o‘stirish, bilim, ko‘nikma va malakalariga ega bo‘lishsa, rus tili, matematika, tabiat, odobnoma, musiqa madaniyati, tasviriy san’at, mehnat, jismoniy tarbiya darslarida uni mustahkamlab, to‘ldirib borishadi. Ta’lim jarayonida tabiiy fanlararo aloqadorlikni ta’minlash, fanlarning o‘zaro aloqadorlik mohiyati ga tayanish, ayniqsa, tabiiy turkumdagi fanlarni o‘qitishning yangi jihatlarini aniqlash zarur. O‘quv jarayonida fanlararo aloqadorlik ta’minlanganda o‘quvchilarga o‘zaro bog‘langan bilim va tushunchalar taqdim etiladi. O‘quv jarayonida boshlang‘ich sinflarda integratsiyalashgan ta’limni takomillashtirish mazmuniga doir materiallarni tanlash

ya'ni fanlararo aloqadorlikni ta'minlash, dars mavzularining mazmunini o'rganish, undagi muhim qoidalarni ajratib olib o'zlashtirishda quyidagi jarayonlarni faollashtirish imkoniyatini beradi:

-fanning muhim g'oyalari o'chib berishda birinchi darajali ahamiyatga ega bo'lgan o'quv fanlari asosiy jihatlarga o'quvchilarning e'tiborini jalb etish;

-doimiy ravishda idrok etishni murakkablashtirib borib, o'quvchilarning ijodiy tashabbuskorligi va o'quv bilish faoliyati mustaqilligi ko'lamini kengaytirish;

-ko'p tomonlama o'quv jarayonida fanlararo aloqadorlikni samarali yo'lga qo'yish uchun didaktik vositalarning har xil turlarini qo'llab, o'quv jarayonida fanlararo aloqadorlikdan foydalanish bo'yicha tashkiliy ishlarni bosqichma -bosqich amalga oshirish.

Integratsion yondashuv asosidagi darslarda tushuncha haqida bir yoqlama emas, atroflicha fikr yuritiladi. Fanlararo bog'lanish, ya'ni uzviylikni ta'minlash bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri. Chunki fanlararo aloqadorlik ta'minlangan holda, darsni tashkil qila olgan o'qituvchi o'quvchilarda o'zining faniga bo'lgan qiziqishini oshiribgina qolmasdan, balki mazkur fanni o'zlashtirishga yordam beradi. Fanlararo aloqadorlikni tizimli tarzda amalga oshirish natijasida o'quv-tarbiya jarayonining aloqadorligi sezilarli darajada ortadi.

REFERENCES:

1. Mavlonova R, Rahmonqulova N., „Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi“. O'quv qo'llanma.
2. Salohiddinova N., „Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limni takomillashtirish“. O'quv qo'llanma.
3. Mavlonova R, Rahmonqulova N. „Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. Innovatsiya va integratsiya. O'quv qo'llanma.
4. 1-2-3-sinf Matematika. Darslik.
5. 1-2-3-sinf Tabiiy fan. Darslik.

6. R.Norqobilova, M.To‘rayeva Importance of talent in child development. Web of Scientist: International Scientific Research Journal. ISSN: 2776-0979, VOLUME 3, ISSUE 7, July. 2022 57-61.

7. R.D.Norqobilova, P.Nazarova. "Pedagogical Possibilities of education of young generation at Abu Rayhan Beruni teaching". Web of Scientifical Research Journal. ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 6, June 2022. 1908-1911.

